

XVI Międzynarodowa Konferencja Naukowa – „Cities at the Boundaries”, European Association for Urban History, Ostrava, 4–7 września 2024 roku

Aspekty rozwoju urbanistycznego miast są w dalszym ciągu bardzo atrakcyjnym polem badawczym, czego dowodzi międzynarodowa cykliczna konferencja naukowa, która odbyła się w Ostrawie 4–7 września 2024 r. Organizatorem tego dużego wydarzenia odbywającego się na tamtejszym uniwersytecie było European Association for Urban History (EAUH). Stowarzyszenie to od wielu już lat organizuje spotkania badaczy zajmujących się różnymi aspektami miasta, w tym szczególnie zagadnieniami jego urbanizacji. Wydarzenie w Ostrawie było szesnastą z kolei edycją tych cyklicznych spotkań badaczy. W tym pogranicznym mieście spotkali się naukowcy z całego świata, reprezentujący dość szeroko rozumiane nauki humanistyczne, którzy zajmują się funkcjonowaniem ośrodków miejskich. Tym razem skoncentrowali swoje rozważania na kwestii pogranicza miast, przyjmując za hasło całego wydarzenia – *Cities at the Boundaries*.

W programie konferencji organizatorzy zamieścili łącznie ponad 250 referatów. Niektóre z nich prezentowane były przez więcej niż jedną osobę, tak więc ogólna liczba uczestników wygłaszających zbliżyła się do 300. W trakcie konferencji obrady poszczególnych sesji prowadzone były równoległe i podzielone zostały na sesje główne (przeszło 170 referatów w 28 sesjach tematycznych), sesje specjalistyczne (ponad 60 wystąpień w 16 sesjach) oraz sześć sesji monograficznych, oscylujących wokół różnych bardziej szczegółowych kwestii (*Round Tables*). Podczas kolejnych trzech dni konferencji panele tak sesji głównych, jak i sesji specjalistycznych były pomiędzy sobą przemieszane. W poszczególnych

dniach trudno było wskazać większe bloki tworzące wiodący wątek, formowany tematycznie przez poszczególne sesje. Liczba referatów w poszczególnych sesjach wahała się od trzech do nawet jedenastu. Zakres wątków, choć sprofilowany do zagadnień kwestii pogranicza miast, był jednak bardzo szeroki. Poruszane w poszczególnych sesjach problemy dotyczyły ponadto miast w różnych częściach świata, chociaż niektóre z sesji głównych miały charakter także nieco bardziej monograficzny, skupiając referaty traktujące o jednym regionie geograficznym i zbliżonej problematyce, np. Półwyspu Iberyjskiego w późnym średniowieczu i epoce wczesnonowożytnej, które dotyczyły handlowego aspektu niektórych tamtejszych miast. Podczas innych sesji, tak jak tej dotyczącej różnych katastrof w miastach, prezentowane były referaty ujmujące tę problematykę bardziej ogólnie, szeroko i syntetycznie, podejmując także wątek ich odbudowy po zniszczeniach.

Interesująca problematyka zaprezentowana została na sesji poświęconej domom oraz warunkom mieszkaniowym w mieście nowożytnym. Poszczególne referaty dotyczyły zarówno propozycji typologii domów (Liliana Castilho, Polytechnic Institute of Viseu – analiza na przykładzie miast portugalskich w epoce wczesnonowożytnej), jak i fizycznym formom i funkcjom kamienic i willi podmiejskich (Ondřej Haničák, Silesian University in Opava oraz Ruth McManus, Dublin City University).

Ważnym zagadnieniem konferencji była problematyka wyznaczania wewnętrznych granic miejskich, zaprezentowana w jednej z sesji w szerokim aspekcie chronologicznym i geograficznym. Przedstawione tu wątki dotyczyły głównie obszarów miast europejskich (Manchester, Walencja, Praga, Amsterdam), uwypuklając wewnętrzne ich granice oraz ich podziały etniczno-religijne. Jedną z obszerniejszych sesji głównych poświęconą była kwestii migrantów w mieście w aspekcie przestępczości

z udziałem przybyszów oraz ich zeznań przed sądami miejskimi. Sesję zdominował przypadek miast holenderskich, a zwłaszcza Amsterdamu. W tej części konferencji przedstawiony został prowadzony przez badaczy szerszy projekt naukowy dotyczący problematyki migrantów przed sądami miejskimi Amsterdamu (Ariadne Schmidt, Leiden University; Samanta Sint Nicolaas, Leiden University). Podczas innej głównej sesji zaprezentowane zostały przemiany przestrzeni miejskich pod wpływem czynników globalizacyjnych w ramach szerokiego aspektu chronologicznego na przestrzeni 600 lat. Podjęte zostały wątki przemiany wyglądu i funkcji głównych ulic miast Wojwodiny w Serbii.

Z kolei w ramach sesji specjalistycznych badacze w swoich wystąpieniach ukazywali bardzo szerokie spektrum zagadnień o charakterze nieco już bardziej szczegółowym, wśród których wymieńmy kilka: kwestia „niewidzialnych granic” w mieście, tych, które w miejskiej tkance wyznaczano m.in. poprzez zamieszkiwanie poszczególnych grup etnicznych i religijnych, niewygodnego dziedzictwa architektonicznego oraz przemysłowego i stosunku do niego mieszkańców miast współcześnie. Badacze doszukiwali się również rozwoju ośrodków miejskich poza granicami głównego miasta. W sesji zatytułowanej „Edges at the Center. The Reinvention of Cities at Their Boundaries” rozważali to zagadnienie na przykładzie różnych miast w Europie, a także Dżakarty. Julie Gravier (University of Franche-Comté) zaprezentowała fragment badań pokazujących współzależności pomiędzy przedmieściami i centrami dziewięciu miast północnej Francji w szerokim aspekcie chronologicznym XVI–XIX w., bazując na planach wojskowych. Z kolei zespół badawczy z Wiednia przedstawił wyniki analizy w ramach prowadzonego projektu nad rozwojem przedmieść tego miasta. Zaprezentował, jak dawne wsie na przedmieściach Wiednia (i ich połączenia z centrum miasta) wpływały na

rozwój późniejszego ośrodka. W tym panelu specjalistycznym wzięła udział trójka historyków z Warszawy (Michał Słomski, IH PAN, Katarzyna Wagner, UW, Krzysztof Zwierz, UMK/Muzeum Warszawy), przedstawiając zagadnienie rozwoju jurydyk warszawskich w XVII–XVIII w. Jest to jedno z wielu zagadnień będących przedmiotem badań w ramach realizowanego obecnie projektu HisMaComp, który ma na celu opracowanie atlasów historycznych sześciu miast (w tym Warszawy).

Oprócz zagadnień typowo urbanistycznych dotyczących różnych miast, podczas konferencji można było wysłuchać wystąpień badaczy na co dzień zajmujących się ochroną miejskiego dziedzictwa kulturowego. W innej już sesji prelegenci podjęli kwestię muzeów w miastach, zadając pytanie, w jaki sposób władze miejskie budowały muzea (w końcu XIX i na początku XX w.) oraz jak powstające instytucje tego typu przyczyniały się do rozwoju niezurbanizowanej jeszcze przestrzeni. W wystąpieniach badaczek i badaczy zaprezentowane zostały kwestie m.in. powstawania nowych muzeów na początku XX w. w dawnych domach uznanych artystów (na przykładzie muzeów Petera Paula Rubensa w Antwerpii i Constantina Meuniera w Brukseli). Kwestia poruszona przez Kate Hill (University of Lincoln) dotyczyła tworzenia filii muzeów w Wielkiej Brytanii przed drugą wojną światową i ich wpływu na podmiejską urbanizację oraz rozwój regionalnych centrów.

Obok sesji głównych i specjalistycznych osobnymi częściami podczas trwania konferencji były panele monograficzne (*Round Tables*), podczas których omawiano m.in. nową syntezę historii Europy w ujęciu urbanistycznym (*The Cambridge Urban History of Europe*). Autorzy zapowiadanej nowej syntezy przybliżali zakres tematyczny i treść poszczególnych rozdziałów. Wystąpili m.in. Katalin Szende (Central European University, Budapeszt/Wiedeń) – rozdział *Europa*

Środkowo-Wschodnia i Wschodnia, Colin Arnaud (Institut für vergleichende Städtegeschichte, IStG, Münster) – *Dzielnice i zagospodarowanie przestrzenne miast*, Bert De Munck (University of Antwerp) & Peter Stabel (University of Antwerp) – *Przemysł miejski*, Regula Schmidt (University of Bern) – *Miasto wojskowe*, Manon van der Heijden (Leiden University) – *Przestępczość i miasto*.

Oprócz obszernego programu tematycznego w poszczególnych sesjach uczestnicy konferencji mogli skorzystać z przygotowanych przez organizatorów dodatkowych atrakcji związanych z rozwojem i dziedzictwem poindustrialnego miasta Ostrawy. Po obradach drugiego dnia konferencji, jak również po jej zakończeniu, dla chętnych przewidziano tematyczne spacery z przewodnikiem po wybranych lokalizacjach miasta, w którym odbywała się tegoroczna konferencja (m.in. zwiedzanie Dolnych Witkowic, kopalni Michała i innych miejsc).

Pomimo rozległości tematyczno-chronologicznej poszczególnych sesji konferencja zorganizowana była bardzo sprawnie. Wszystkie sesje podczas trzech dni konferencji pomieszczono w jednym budynku w dziesięciu salach Wydziału Filozoficznego na Uniwersytecie w Ostrawie. Niestety niedogodnością takiego rozwiązania było to, że można było uczestniczyć tylko w jednej wybranej sesji. Pomimo ogromnej rozległości tematyczno-chronologicznej prezentowanych aspektów badań wydarzenie tego typu daje nieocenioną możliwość spotkań z innymi badaczami, rozmów i inspiracji metodologią badań, którą wykorzystują naukowcy z różnych ośrodków w Europie i na świecie. ■

Krzysztof Zwierz
(Warszawa)